

Zweden

Het noorderlicht in natuurreservaat Pärälven, provincie Norrbotten
E. Berthier / hemis.fr

De regio's in deze gids:

(zie de kaart aan de binnenzijde van het omslag)

1	Stockholm en Midden-Zweden	blz. 77
2	Malmö, de zuidkust en Gotland	blz. 180
3	Göteborg en de westkust	blz. 237
4	Noord-Zweden en Lapland	blz. 287

INHOUD

Biederick&Rumpf/Westend61 RM/age fotostock

NIET TE MISSEN

Een keuze uit de mooiste plekjes ...6

HOOGTEPUNTEN VAN MICHELIN

De mooiste reisherinneringen 8

REISPLANNER

Een keuze uit de mooiste routes...12

DE REIS VOORBEREIDEN

Reistips 18

NAAR ZWEDEN

Met het vliegtuig 21

Met de boot 21

Met de auto 22

Met de trein 22

Met de bus 22

VOOR HET VERTREK

Klimaat 23

Nuttige adressen 23

Formaliteiten 24

Geldzaken 25

Overnachten 25

Telefoneren 26

Tijdverschil 27

Uit eten 27

ZWEDEN VAN A TOT Z

Rubrieken
in alfabetische volgorde 28

MEMO

Evenementen 34

Leestips 35

Filmtips 35

MEER WETEN OVER ZWEDEN

ZWEDEN VANDAAG

Unie en autonomie 38

Dynamische economie 40

De Zweedse samenleving 41

Levenskunst 42

Eten en drinken 43

LANDSCHAP EN NATUUR

Topografie 45

Adembenemende
landschappen 46

Ongerepte natuur 48

Zorg voor het milieu 49

GESCHIEDENIS

Van de prehistorie
tot de kerstening 50

Unie, Reformatie en wedijver 52

Naar het Zweden van vandaag 55

DE VIKINGEN

De Vikingsaga 57

De expedities 57

Het dagelijks leven 58

De mythe 61

ZWEDSE PROMINENTEN

Belangrijke namen 62

KUNST EN CULTUUR

Architectuur 65

Design 66

Schilder- en beeldhouwkunst 68

Literatuur 68

Film 71

Muziek en theater 72

STEDEN EN BEZIENSWAARDIGHEDEN

1 STOCKHOLM EN MIDDEN-ZWEDEN

Stockholm.....	80
<i>Koningin van het Mälarmeer</i>	84
Rond het Mälarmeer	130
Nyköping.....	141
Uppsala	146
Dalarna.....	158
Värmland.....	175

2 MALMÖ, DE ZUIDKUST EN GOTLAND

Malmö	182
Skåne.	197
<i>Skåne: een regio met een sterk eigen karakter</i>	200
Kasteel van Kalmar en het eiland Öland.....	212
Gotland	225
<i>Het rijke verleden van het eiland Gotland</i>	226

3 GÖTEBORG EN DE WESTKUST

Göteborg.....	240
<i>Kosmopolitisch Göteborg</i>	248
Varberg en de kust van Halland.....	265
Bohuslän.....	273
Vätternmeer.....	283

4 NOORD-ZWEDEN EN LAPLAND

Sundsvall en Hälsingland.....	290
<i>Ongerepte natuur en traditionele boerderijen</i>	292
Östersund	296
Umeå.....	300
Gammelstad.....	303
Zweeds Lapland	307

Register 328

Kaarten en plattegronden.....337

**RAADPLEEG VOOR
IEDERE PLAATS ONS
ADRESBOEKJE**

Kathedraal van Lund

Zweeds-romaanse architectuur in volle glorie! Dit gebouw uit de 11de eeuw is het pronkstuk van een op alle fronten aantrekkelijke studentenstad. Zie blz. 189.

221A/Stock

Noorderlicht

Van oktober tot februari zweven fascinerende paarlemoeren en iriserende lichteffecten door de nachtelijke hemel boven Lapland. U droomt met open ogen! Zie blz. 319.

Moondhorst/Stock

Biederick&Rumpf/Westend61 RM/age fotostock

Remus Kotsell/iStock

Dalarna

In deze provincie is het tijdloze Zweden samengebald. Geniet er van de kleurige folkloristische kostuums, meibomen, dorpen met rode huizen en kristalheldere meren tegen het decor van donkere bossen.

Zie blz. 158.

Stockholm

De Zweedse hoofdstad ligt op veertien eilanden, tussen de Oostzee en het Mälarmeer, en vormt een uniek ensemble van groots cultureel erfgoed en prachtig natuurschoon.

En veel water! Zie blz. 80.

Het eiland Tjörn

Zuiver licht, witte huizen en een zee waarin hele scholen haring zwemmen: Tjörn is een paradijs voor kunstschilders en vissers!

Zie blz. 276.

P. Adams/AWL Images/Getty Images

HOOGTEPUNTEN VAN MICHELIN

Terras aan het water in de oude binnenstad van Stockholm
M. Reilini/Stone/Photostop

♥ **Maak een wandeling** door Gamla Stan, de Oude Stad van Stockholm, waar u de middeleeuwen bijna kunt ruiken. Dwaal rond door de smalle straatjes en geniet van de oude Hanzehuizen, de kathedraal, het kolossale koninklijk paleis en het elegante, barokke Ridderhuis. **Zie blz. 81.**

♥ **Laat u informeren** over het leven van de zeelui, de ontwikkeling van de navigatie-technieken, en de Zweedse handel op Oost-Indië in het Scheepvaartmuseum in Göteborg. In het bijbehorende aquarium zijn zowel noordelijke als tropische vissen te bewonderen. **Zie blz. 249.**

♥ **Ontdek de kerkelijke hoofdstad** van Zweden, Uppsala, waar de grootste kathedraal van het land staat. De regisseur Ingmar Bergman is hier geboren en de zoöloog Carl Linnaeus heeft er het grootste deel van zijn leven gewoond. Uppsala is van oudsher een levendige studentenstad. **Zie blz. 146.**

♥ **(Her)lees de boeken over Kurt Wallander in Ystad**, het middeleeuwse havenstadje waar de gedesillusioneerde, depressieve held van auteur Henning Mankell bloedige moorden oplost. De beste Zweedse misdaadverhalen aan de oevers van de Oostzee. **Zie blz. 204.**

TOP 3 Design

1. Nationaal Museum (Stockholm, blz. 97)
2. Huis van Carl Larsson (Sundborn, blz. 162)
3. Museum voor Design en Toegepaste Kunst (Göteborg, blz. 244-245)

Ijshotel in Jukkasjärvi
Clickalps SRLs/age fotostock

♥ **Overnacht in een iglo,** in het onvergelykbare Ijshotel in Jukkasjärvi, in Zweeds Lapland. Het immense hotel van 5000 ton ijs wordt elk jaar opnieuw opgebouwd. Slapen als een roos onder een rendierhuid. **Zie blz. 327.**

♥ **Steek uw licht op in Gammelstad** en breng een nachtelijk bezoek aan dit 'parochiedorp' uit de 15de eeuw,

waar vroeger alleen in het weekend en tijdens religieuze feestdagen mensen woonden. **Zie blz. 303.**

♥ **Neem de tijd voor fika,** de heilige Zweedse koffiepauze. Het recept? Een kop koffie, iets lekkers erbij en het gezelschap van vrienden. En het grootste geheim van dit stukje Zweedse levenskunst: de tijd nemen! 'Fika' komt van 'kafi', een oud Zweeds woord voor koffie. **Zie blz. 128.**

Reusachtige lamp op Lilla Torg in Malmö
Mikhail Markovskiy/Shutterstock

Stockholm en Dalarna

7 dagen

Route: 650 km door het tijdloze Zweden

● Dag 1 tot 3 Stockholm

Dag 1: Wandel door het oude centrum, bezoek het Nationaal Museum of het Museum voor Moderne Kunst en neem een kijkje in de hippe wijk Södermalm (blz. 107).

Dag 2: Bezoek het Vasamuseum en het openluchtmuseum van Skansen. Breng de avond door in Östermalm (blz. 105).

Dag 3: Maak een vaartocht door de archipel van Stockholm (blz. 112).

Vissen in de archipel van Stockholm
Jahner Images/Getty Images

● Dag 4 Falun

Op weg naar Dalarna! Falun ligt 225 km ten noordwesten van Stockholm. Bezoek de kopermijn die Zweden van de 17de tot de 20ste eeuw welvaart heeft gebracht, en daarna het Dalarnas Museum, gewijd aan de tradities (blz. 161).

● Dag 5 en 6 Siljanmeer

Neem twee dagen voor een rit om dit grote meer in het hart van Dalarna, langs de nog traditionele dorpen (blz. 158). Overnacht zo mogelijk in een blokhut aan de oever van het meer (vraag inlichtingen bij het toeristenbureau).

● Dag 7 Stockholm

Ga terug naar Stockholm (3.30 uur rijden), voor een middagje shoppen (blz. 129) of museumbezoek.

Tip: plan uw bezoek aan Dalarna rond Sint-Jan, met de folkloristische feesten van Midsommar, om een goed idee van het traditionele Zweden te krijgen. Boek in dat geval uw overnachtingen ruim van tevoren!

Göteborg en Bohuslän

8 dagen

nick1803/istock

Route: 400 km langs de westkust

● Dag 1 en 2 Göteborg

Zie het programma op **blz. 240**.

● Dag 3 De archipel

De parel van Göteborg (**blz. 253**). Houdt u van cultuur, zwemmen, wandelen? Er is altijd een eiland voor u bij. Overnacht in Göteborg.

● Dag 4 Marstrand

Bezoek onderweg het fort van Bohus (**blz. 275**). Geniet van een luie middag in de 'hoofdstad' van het eiland, een populaire badplaats.

● Dag 5 Tjörn

Rijd richting Tjörn (**blz. 276**) met de leuke kleurige dorpen en het Aquarelmuseum. Verder naar Uddevalla (60 km).

● Dag 6 Uddevalla

Bezoek 's ochtends het Bohusläns Museum (**blz. 273**) en maak 's middags een excursie per kajak. Rijd naar Fjällbacka (60 km). Breng de avond en nacht door in deze plaats.

● Dag 7 Fjällbacka

De oude vissershaven (haringvangst) is nu een geliefde badplaats (**blz. 279**).

● Dag 8 Göteborg

Rijd terug naar Göteborg, via het elegante kuuroord Lysekil.

Tip: in het hoogseizoen is alles duurder. Dat seizoen loopt tot ongeveer 15 augustus, het einde van de Zweedse zomervakantie.

Het vissersdorp Fjällbacka
U. Gnøth/age fotostock

Zweden van A tot Z

ALCOHOL

Alcoholische dranken worden verkocht in staatswinkels, de 'Systembolaget' (vanaf 20 jaar). Deze sluiten op werkdagen om 19.00 u en op zaterdag om 15.00 u. In kruidenierswinkels zijn lichte bieren te koop met een alcoholpercentage van maximaal 3,5 procent.

ALLEMANSRÄTT

De uitgestrekte, schaars bevolkte gebieden in het noorden van Scandinavië vormen de laatste ongegrepte gebieden van Europa. De Scandinaviërs zijn gek op de natuur en vastbesloten om wat ze het meest koesteren, te bewaren. Hun milieubewustzijn heeft geresulteerd in strenge beschermingswetten en een sterk persoonlijk verantwoordelijkheidsgevoel.

Het 'allemansrecht' is in Zweden en Noorwegen het traditionele recht van openbare toegang tot de natuur, zolang u zich houdt aan de specifieke regels die gelden voor het land en het bezochte gebied. Informeer ter plaatse. In elk geval zijn enkele elementaire principes over het algemeen van toepassing.

Respect voor het privéleven – Het is toegestaan privédomeinen te voet, op ski's, met de fiets of te paard te betreden zolang u niets beschadigt of vernielt (bebouwing, gewassen, hek enzovoort). Het is echter niet toegestaan om privétuinen te doorkruisen.

Overnachten – Het is toegestaan een tent op te zetten voor maximaal

24 uur op onbebouwde gronden, op voldoende afstand van de bebouwing. Vraag bij twijfel toestemming aan de eigenaar van de grond.

Gemotoriseerde voertuigen – Respecteer borden met het opschrift 'Ej motorfordon' (geen gemotoriseerde voertuigen) of 'Enskild väg' (privéweg), die de toegang tot bepaalde boswegen beperken. Parkeer aan de rand van het bos zonder daarbij de toegang te versperren of het verkeer te hinderen. 's Winters moeten liefhebbers van sneeuwscooters de gemarkeerde paden volgen. Openbare wegen zijn strikt verboden.

Open vuur – Kampvuren zijn toegestaan, mits er goede voorzorgsmaatregelen getroffen worden. Informeer wel altijd van tevoren of open vuur wegens langdurige droogte niet tijdelijk verboden is.

Zwemmen en varen – Zwemmen en een boot aanmeren zijn toegestaan op voldoende afstand van bebouwing en als er geen bord staat dat aangeeft dat het om een natuureservaat gaat. Gebruikers van gemotoriseerde vaartuigen moeten altijd heel voorzichtig zijn bij het naderen van een oever en uiteraard de snelheidsbeperkingen respecteren.

Afval – Neem altijd uw vuilnis mee als er geen openbare vuilnisemmer beschikbaar is. Plastic zakken, blikjes enzovoort kunnen tot de dood van dieren in het wild leiden.

Verzamelen en plukken – Bepaalde bloemen, bessen en sommige paddenstoelen zijn beschermd. Informeer u goed alvorens ze te plukken.

ZWEDEN VAN A TOT Z

AMBASSADES IN ZWEDEN

In Zweden

Nederlandse ambassade –
Götgatan 16A - 118 46 Stockholm -
☎ 08 55 69 33 00 -
www.nederlandwereldwijd.nl/
landen/zweden.

Belgische ambassade –
Kungsbroplan 2, 2tr - 112 27
Stockholm - ☎ 08 53 48 02 00 -
sweden.diplomatie.belgium.be/nl.

BANKEN

Van maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 15.00 u (15.30 's winters, 17.00 u donderdag). In sommige grote steden zijn de banken open tot 17.30 u.

ELEKTRICITEIT

Zweden heeft een stroomnet met 220-230 V. De stekkers hebben twee pinnen.

FEESTDAGEN

 Zie de tabel hieronder.

De zomervakantie duurt van half juni tot half augustus. Kerstmis en Pasen zijn populaire feesten, die doorgaans in familieverband worden doorgebracht. Maar ook andere feestdagen worden in Zweden in ere gehouden, waarbij bezoekers er rekening mee moeten houden dat veel voorzieningen (musea, cafés, restaurants, winkels) eerder sluiten of zelfs geheel gesloten kunnen zijn. Naast Kerstmis is Sint-Jan of **Mid-sommar** het belangrijkste feest in Zweden. Het vindt elk jaar op een andere datum plaats, rond de zomerzonnewende, de langste dag van het jaar. Dat is vaak op 21 juni (met Sint-Jan), maar het kan ook op 20 of 22 juni vallen. Op de vrijdag het dichtst bij de zomerzonnewende wordt het midzomerfeest gevierd. Overal in het land worden dan meibomen opgezet en versierd met bladeren en bloemen. Dat gaat gepaard met veel muziek en natuurlijk lekker eten. De volgende dag heeft iedereen vrij om bij te komen van de feestelijkheden (blz. 43).

FEESTDAGEN

1 januari

6 januari – Driekoningen

Goede Vrijdag

Paaszondag

Paasmaandag

1 mei – Dag van de Arbeid

Hemelvaart

Pinksterzondag

6 juni – Nationale Feestdag en Dag van de Zweedse Vlag

Eind juni – Midsommar (Sint-Jansfeest)

Allerheiligen

24 december – kerstavond

25 december – Eerste Kerstdag

26 december – Tweede Kerstdag

31 december – oudjaar

Noord-Zweden en Lapland **4**

Michelinkaart 753

▶ SUNDSVALL EN HÄLSINGLAND★★ EN RONDRITTEN	290
▶ ÖSTERSUND EN RONDRIT	296
▶ UMEÅ	300
▶ GAMMELSTAD★★★	303
▶ ZWEEDS LAPLAND★★★ EN RONDRITTEN	307

NOORD-ZWEDEN EN LAPLAND

Sundsvall en Hälsingland

58.248 inwoners – Västernorrlands Län

Sundsvall ligt aan de oostkust van Zweden, tussen de rivieren de Indalsälven en de Ljungan, die beide ooit belangrijke waterwegen waren voor het drijvende houttransport. Al vroeg groeide de stad uit tot het centrum van de Zweedse bosbouw en houtindustrie.

ADRESBOEKJE: BLZ. 294

Overnachten, uit eten, winkelen, sport en ontspanning enz.

INLICHTINGEN

Toeristenbureau – *Stadshuset, aan Stora Torget, met het Stenstan Visitor Center (zie hieronder) - ☎ 060 658 58 00 - www.visitsundsvall.se - juni-aug.: ma-vr 10.00-18.00, za 10.00-16.00 u; sept.-mei: ma-vr 11.00-18.00, za 10.00-15.00 u - gesl. zo en feestd.*

LIGGING

Regiokaart B4 (blz. 288-289) –

Sundsvall ligt 380 km ten noorden van Stockholm via de E4.

AANRADERS

Stenstaden ('Stenen stad') in Sundsvall, de Höga Kusten (Hoge Kust) met zijn kliffen van Härnösand tot Örnsköldsvik.

PLANNING

Ga uit van een dag voor elk van de rondritten.

Bezichtigen

STENSTADEN

Eén vonkje veranderde de toekomst van Sundsval ingrijpend: dat was afkomstig van een stoomboot en leidde tot de vreselijke brand van 1888. Hierna wilden de getraumatiseerde inwoners niet meer in houten huizen wonen. Aldus ontstond een 'stenen stad', gebouwd rond brede, weelderige lanen die sterk contrasteren met de omliggende arbeiderswijken en dorpen in de omgeving, die allemaal in hout zijn opgetrokken. Aan de Storgatan, Stora Torget en Esplanaden staan indrukwekkende herenhuisen, geïnspireerd op Franse en Duitse kastelen en Italiaanse renaissancepaleizen.

Stenstan Visitor Center

Stadshuset (samen met het toeristenbureau, dezelfde openingstijden, zie hierboven) - www.stenstanvisitorcenter.se - gratis.

HOUTHANDELAREN EN INDUSTRIEMAGNATEN

Al in de 19de eeuw was Sundsvall een welvarende industriestad met zowel verscheidene houtzagerijen als houthandelaren, die als ware industriemagnaten bekendstonden om hun royale levenswijze en -standaard. De arbeiders in de zagerijen daarentegen leefden in ellendige omstandigheden. De **staking van Sundsvall** in 1879 was het eerste grote sociale conflict dat plaatsvond in Zweden. De zware strafmaatregelen die de autoriteiten oplegden, leidden tot het ontstaan van een sterke arbeidersbeweging.

SUNDSVALL EN HÄLSINGLAND

Het toeristenbureau is tegelijkertijd een multimediaal centrum rondom de geschiedenis van de stad, met veel leuke, interessante en verrassende informatie. De daarvoor ontwikkelde technologie is zo succesvol dat andere musea in de wereld die hebben overgenomen. Een uitstekende introductie! *Volg de Storgatan.*

Het **Knaust Hotel**, op Storgatan 13, dateert van de hoogtijdagen van de houtmagnaten en bezit een beroemde grote trap.

★ Sundsvall Museum (Kultur Magasinet)

Packhusgatan 4 - ☎ 060 19 18 00 - www.sundsvall.se/museum - 10.00-19.00 u (vr tot 18.00 u), za, zo 11.00-16.00 u.

Aan Packhusgatan zijn vier pakhuizen uit begin 20ste eeuw met elkaar verbonden door een overdekte galerij. Samen vormen ze het Kultur Magasinet. Dit **cultureel centrum** omvat het Sundsvall Museum (streekgeschiedenis, kunstnijverheid, kunst enz.), de gemeentebibliotheek, de archieven van het Medelpad (onderzoekscentrum gericht op de lokale familiegeschiedenis), het cultureel centrum voor kinderen en het café Skonerten.

In de omgeving Regiokaart (blz. 288-289)

Alnö B4

▶ 11 km naar het noorden via de E4.

Dit vulkanische eiland, dat een paar mooie zandstranden bezit, is via een 1024 m lange brug verbonden met de kust.

Sla na de brug links af.

De **oude kerk van Alnö** (Raholmsvägen 9 - ☎ 60 55 36 50 - half juni-half aug. 10.00-18.00 u), gebouwd in de 12de eeuw, is versierd met middeleeuwse fresco's. De **nieuwe kerk** is op zijn beurt in het bezit van rijkelijk bewerkte houten doopvonten.

Vanaf hier is een aangenaam tochtje met de auto mogelijk naar de schilderachtige vishaven van **Spirkarna**, gelegen aan de zuidkant van het eiland.

Rondritten Regiokaart (blz. 288-289)

LANGS DE INDALSÄLVEN B4

▶ Route van 100 km van Sundsvall naar de 'Dode watervallen', in donkergroen aangegeven op de kaart op blz. 288-289. Neem weg 86 in noordwestelijke richting en vervolgens links weg 87 naar Hammarstrand.

Het **dal van de Indalsälven** is beroemd om zijn landschappen. Weg 86, langs de rivier, onthult de schoonheid van de golvende weiden, de weelderige vegetatie, de dalen met hun steile hellingen en de beboste heuvels. Omdat op enkele door de rivier omsloten eilanden waterkrachtcentrales gebouwd zijn, verschijnen er hier en daar toch hoogspanningskabels aan de horizon.

Liden

Volg de borden 'Kyrka' en 'Vättaberget'.

De **kerk**, gebouwd tussen 1483 en 1510, heeft vijftig jaar leeggestaan alvorens gerestaureerd te worden (1911-1928). Het houten portaal (1693) is het enige overblijfsel van de kloostergang die ooit om de kerk heen lag.

De weg stijgt naar de top (*café is 's zomers geopend*) van de **Vättaberget** (381 m) en biedt schitterende uitzichten op de kronkelende rivier.

Ongerepte natuur en traditionele boerderijen

DE WOESTE LANDSCHAPPEN VAN HÄLSINGLAND

Hoewel grenzend aan Dalarna maakt de provincie Hälsingland deel uit van Noord-Zweden, of Norrland zoals de Zweden het zelf noemen, een gebied dat bijna de helft van het land uitmaakt en zeer dun bevolkt is. Gewoonlijk associeert men de streken van Noord-Zweden met ongerepte natuur en uitgestrekte, woeste gebieden, en Hälsingland met zijn grote verscheidenheid aan landschappen vormt daar zeker geen uitzondering op.

De provincie omvat talrijke meren en bossen, imposante, blauwachtige bergen in het westen en de woeste gebieden van Orsa Finnmark aan de grens met Dalarna. Vanuit de bergen dalen twee machtige rivieren af naar de Oostzee, waarbij ze een reeks meren achterlaten. De nog mooiere, grillige kustlijn langs de Botnische Golf tovert de bezoekers beschutte kreken, vele eilanden, fijne zandstranden en charmante vissersdorpjes voor.

Maar dat is nog niet alles, want Hälsingland heeft nog een schat in zijn bezit: zijn cultureel erfgoed.

BOERDERIJEN EN HUTTEN

Hälsingland werd in de 18de eeuw een welvarende provincie dankzij de **vlasbouw**. De grote boerderijen die de landbouwers optrokken en fijnzinnig versierden, vormen de bewijsstukken van deze voorspoed. Een groot aantal daarvan, uit de 18de en 19de eeuw, is nog altijd intact. Hoewel opengesteld voor het publiek zijn sommige boerderijen nog altijd in particulier bezit, terwijl andere de status van erfgoed of een museale functie hebben gekregen. Deze indrukwekkende boerderijcomplexen werden vaak op hoogten gebouwd, op de toppen van heuvels of op zonnige hellingen. De landbouwgronden strekten zich aan de voet van de boerderijen uit en de weidevelden lagen op de vochtige dalbodem. In de 18de eeuw bestonden de grote boerderijen uit verschillende gebouwen rond een vierkant erf. Vanaf 1800 werden rond de hoofdwoonruimten tuinen aangelegd.

Het **huis** zelf had over het algemeen een begane grond en een bovenverdieping. Verfraaid met een bewerkt portiek en met kroonlijsten weerspiegelde het de bouwstijl van de landhuizen uit dezelfde periode. Aan sommige huizen werd aan het begin van de 20ste eeuw een veranda toegevoegd. Binnen waren er een zitkamer en een werkplaats, gebruikt door de hele familie, alsook één of meerdere slaapkamers. De overige vertrekken dienden als opslagplaats en als ontvangstruimte op feestdagen. De plafonds en muren werden gewoonlijk met motieven beschilderd (bloemen, wijnranken, draperieën) en soms met landschappen of tafereelen.

De bijgebouwen leken op een soort blokhutten; graanschuren en andere opslagplaatsen werden vaak buiten het erf gebouwd om ze te vrijwaren van een eventuele brand. De opslagplaatsen telden soms twee verdiepingen en rustten op kleine palen. In tegenstelling tot de rijke landbouwers moesten de boeren die in de dichte bossen van het westen woonden, zich tevredenstellen met eenvoudige **blokhutten**. Hetzelfde gold voor de houthakkers die de bomen omhakten en de stammen voorbereiden om ze via de Ljusnan en andere rivieren naar hun bestemming te laten drijven.

★Döda Fallet

Tussen Bispgården en Hammarstrand.

Via een houten brug kan men langs de 'Dode Watervallen' lopen, de rotsen die zich verheffen op de plek waar zich ooit de Storforsen of Grote Watervallen bevonden. In de nacht van 6 op 7 juni 1796 verlegde de rivier haar koers naar het bed van een kanaal dat een houthandelaar uit Sundsvall, Vildhussen, had laten graven om zijn stammen om de waterval heen te leiden. Vier uur nadat de rivier de eigen bedding had verlaten, stond het Ragundameer droog.

★★HÖGA KUSTEN B4

► *Route van ongeveer 150 km (met excursies rondom Nordingrå) vanuit Härnösand, in lila aangegeven op de kaart op blz. 288-289.*

De 'Hoge Kust' strekt zich uit van Härnösand tot Örnsköldsvik. De kust wordt omzoomd door een reeks indrukwekkende kliffen, baaien en inhammen, eilanden en riffen, beboste heuvels en brede, vruchtbare dalen. De schoonheid van de streek heeft veel kunstenaars en ambachtslieden aangetrokken, en sommige studio's en ateliers staan open voor bezoekers.

Härnösand

Deze plaats aan de monding van de Ångermanälven is ten dele op het eiland Härnön gebouwd.

Kathedraal – ☎ 0611 288 00 - www.harnosandsdomkyrka.se - 10.00-16.00 u. Dit sierlijke neoclassicistische gebouw (1842-1846) verving een kerk die in vlammen was opgegaan toen Russische troepen de stad plunderden. Het altaar en de retabel in barokstijl dateren beide van 1728 en de zilveren doopvonten in Spaanse rococostijl zijn uit 1777.

Een van de beelden in het aangrenzende stadspark is van **Carl Milles** (1910) en stelt de bisschop-dichter Franzén voor in gezelschap van twee muzen, zijn dochters. Zuidelijk van de kathedraal ligt **Östanbäcken**, een mooie wijk met houten huizen in pastelkleuren, waar fotografen hun hart kunnen ophalen.

Murberget – *Murbergsvägen 31 (rijd 2 km over de E4 en volg dan de borden).* ☎ 0611 886 00 - www.murberget.se - museum: 11.00-17.00 u (do tot 20.00 u) - openluchtmuseum: half juni-half aug.: 12.00-17.00 u - gesl. 1 jan., Pasen, 24, 25 en 31 dec. - gratis. Murberget is een 'dubbelmuseum': aan de ene kant de traditionele expositiehallen gewijd aan de stadsgeschiedenis (mooie collectie wapens, wapenuitrustingen en boerenmeubels) en aan de andere kant het charmant in het bos gelegen **openluchtmuseum**. Dit alleen 's zomers geopende museumdeel met boerderijen, een kerk en een herberg toont het lokale leven tot eind 19de eeuw aan de hand van demonstraties van ambachten en feesten.

Verlaat Härnösand noordwaarts via de E4.

★ Höga Kusten Bron

Deze brug, in 1997 in gebruik genomen, is met een overspanning van 1800 m een van de langste van Zweden. Hij loopt over de rivier de Angerman en is

DE KUST TEN ZUIDEN VAN SUNDSVALL

Er is veel te zien langs deze grillige kust met grote landschappelijke diversiteit: vissersdorpen zoals **Skärså**, **Stocka** en **Mellanfjärden**, talrijke eilanden, middeleeuwse kerken in **Trönö** en **Enånger**, oude boothuizen in **Hudiksvall**, en het schiereiland **Hornslandet** met zijn mooie, fijne zandstranden.

NOORD-ZWEDEN EN LAPLAND

40 m hoog. Aan de noordzijde van de brug ligt het toeristencomplex Hornöberget: vanuit het café-restaurant en de speeltuin (*vrij toegankelijk*) hebt u een magnifiek uitzicht.

Rijd verder via de E4 richting Örnsköldsvik en sla in Skog rechts af naar Nordingrå. Halverwege ligt het schiereiland Nordingrå, dat vermaard is vanwege de vele kleurrijke vissershavens die vanuit de stad bezocht kunnen worden.

★★ Nordingrå

De stad ligt aan een meer dat voorheen een inham aan de kust vormde. De imposante ruïnes van de kerk getuigen van het belang van de stad in de middeleeuwen. De 19de-eeuwse **kerk** bevat een mooi retabel, gemaakt in Brussel in de 16de eeuw, die oorspronkelijk was besteld voor de eerdere kerk. Langs het meer ligt een schilderachtige rij '**parochiestallen**'.

De regio staat bekend om zijn **visserskapellen**. Als het 's winters te koud was om er diensten te houden, deden sommige dienst als opslagruimte. Voorbeelden zijn te zien in de dorpen Norrfällsviken, Bonhamn en Barsta, waar de **kapel**★ bewaard bleef zoals die was in 1666. De twee eilanden van Ulvön zijn beroemd om een Zweedse specialiteit: gefermenteerde Baltische haring (*surströmming*), die niet zomaar door iedereen zal worden geapprecieerd.

Häggvik

Mannaminne – 3 km ten zuiden van Nordingrå. ☎ 0613 202 90 - www.mannaminne.se - eind juni- half aug.: 10.00-21.00 u; 2de helft aug.: ma-do 11.00-18.00, vr-za 11.00-20.00, zo 11.00-18.00 u; juni: 11.00-21.00 u; sept.: za, zo 12.00-16.00 u - buiten seiz. - gesl. - SEK 100 SEK (tot 15 jaar gratis). Een openluchtmuseum dat nergens mee te vergelijken valt. Het terrein is door een kunstenaar ingericht met gebouwtjes waar u van de ene verrassing in de andere valt: er zijn minimusea, expositie- en concertzaaltjes, een hotel en een herberg.

Keer terug naar de E4 in Ullånger.

Skuleberget

294 m. Het karakteristieke silhouet van deze heuvel is makkelijk te herkennen vanaf de E4. De oude waterlijn, die zich tegenwoordig niet ver van de top bevindt, laat zien hoeveel de bodem sinds de laatste ijstijd onder invloed van de aardkorstbewegingen omhoog is gekomen. Reken op ongeveer 1.30 uur om de berg Skule te beklimmen via een van de gemarkeerde paden, waarvan het ene veel moeilijker is dan het andere. Zij die de top halen (die ook bereikbaar is met een stoeltjeslift), worden beloond met een café en een schitterend **panorama**.

Een stukje verderop langs de kust staat het **Skule Naturum** (3 km ten noorden van Docksta), het bezoekerscentrum van het **Nationaal Park Skuleskogen** en de Skuleberget.

SUNDSVALL: ADRESBOEKJE

AANKOMST EN VERTREK

Met het vliegtuig

Vliegveld van Sundsvall-Timrå –

☎ 60 658 39 00 - www.sdlairport.se. Op 20 km van Sundsvall gelegen. Er gaan rechtstreekse vluchten vanaf Stockholm naar dit

vliegveld, onderhouden door SAS (www.flysas.com).

Met de trein

Er zijn meerdere dagelijkse verbindingen vanuit Stockholm (3.40 uur) en Östersund (2.15 uur). www.sj.se.

OVERNACHTEN

GOEDKOOP

Scandic Sundsvall City –
Trädgårdsgatan 31 - ☎ 60 64 17 50
- www.scandichotels.com - 📍

♿ 📶 - 143 kamers SEK 894/1750

☕ - ✂ Hier geniet u van het onberispelijke comfort van de hotels van deze keten en van een ideale ligging.

DOORSNEPRIJZEN

Clarion Collection Hotel Grand – Nybrogatan 13 - ☎ 60 64 65 60 - www.nordicchoicehotels.com - 📍 SEK 150/dag - ♿ 📶 - 122 kamers SEK 1080/1660 ☕ - ✂ Dit mooie gebouw bevat elegante en gezellige kamers.

ETEN EN DRINKEN

Restaurang Apa – Storgatan 33 - ☎ 060-12 02 20 - www.restaurangapa.se - ma-di 17.00-22.00, wo-do 17.00-23.00, vr-za 16.00-24.00, zo 16.00-21.00 u - SEK 230/480. Het hoofdkwartier van de lokale hippies. De specialiteit? Hamburgers, met natuurlijk ook een vegetarische variant. Op hetzelfde adres vindt u restaurant Kung Louie, dat creatieve pizza's serveert (sommige zijn iets té creatief, zoals de pizza met chips). Beide restaurants zijn ingericht met veel gevoel voor sfeer en tijdgeest.

En Liten Krog – Trädgårdsgatan 5 - ☎ 060-12 41 41 - www.enlitenkrog.se - di-wo 17.00-23.00, vr-za 17.00-24.00 - SEK 200/500. Maak een kleine omweg (En Liten Krog) om hier een hapje te gaan eten. Een gezellige, verzorgde bistro, die precies zo retro is als een bistro hoort te zijn. De formule is zo succesvol dat de eigenaars een tweede

restaurant hebben geopend, een paar kilometer verderop, buiten de stad, aan het water. Ook dat adres kunnen we aanbevelen (En Liten Sjöökrog).

SPORT EN ONTSPANNING

De bergstreken in het westen, bedekt met dichte bossen, bieden een hele waaier aan activiteiten: **trektochten** te voet of te paard, het plukken van wilde bessen en zelfs een beversafari!

De vele meren en rivieren van Hälsingland lenen zich voor sportieve activiteiten zoals **zwemmen**, **raften** (op de Ljusnan) en **kanoën**. **Vissen** kan ook een bijzonder aangenaam tijdverdrijf zijn, ofwel in de bergbeken en de meren ofwel op de Voxnan, een van de mooiste rivieren van Zweden. Naast **zwemmen** biedt de kuststreek nog vele andere mogelijkheden, zoals zeevissen vanaf het vasteland of vanaf een van de talrijke eilanden voor de kust, of een safari naar de grijze zeehonden.

En er is een keur aan boottochten langs de kust en op verschillende meren.

EVENEMENTEN

🎵 Muziek en dans zijn bijzonder belangrijk voor de inwoners van Hälsingland. Vrijwel elk dorp heeft zijn eigen violensemble en in de zomer worden er op tal van plekken folklorefestivals gehouden.

Hälsinge Hambo – www.halsinge-hambon.com. Begin juli. Aan dit bijzonder populaire jaarlijkse festival in de benedenvallei van de Ljusnan nemen ongeveer duizend in lokale klederdracht gehulde dansers en danseressen deel.

Vertaling	Harry Bunk, Henriëtte Gorthuis, Marieke van Ommeren, Marian van der Ster
Eindredactie	Karin Evers, Frans van der Heijden
Opmaak	Asterisk*, Amsterdam
Omslagfoto	Umomos/Shutterstock.com
Oorspronkelijke titel	Danemark Suède
Oorspronkelijke uitgever	Michelin, Parijs
Uitgevers	Philippe Orain (Michelin, Parijs) Lieven Defour (Lannoo, Tielt)
Eindredactie	Lucie Fontaine
Redactie	Mélanie Cornière, Guylaine Idoux, Ilan Klipper, Elisabeth Morris, Pierre Plantier, Jérôme Saglio, Olivier Truc
Grafisch ontwerp	Christelle Le Déan, Sandro Borel
Omslagontwerp	Keppie&Keppie, Varsenare
Cartografie	Evelyne Girard, Denis Rasse
Met dank aan	Cristian Catona, Hervé Dubois, Maria Gaspar, Bogdan Gheorghiu, Pascal Grougon, Anne-Sophie Hedan, Bénédicte Lathes, Irina Racaru, Sophie Roques

© Michelin

© Cartografie: Michelin

© Nederlandse tekst: Uitgeverij Lannoo, nv, Tielt, 2020

Het redactieteam heeft de grootste zorg besteed aan de samenstelling en de controle van deze gids. Maar omdat de gegevens voortdurend gewijzigd worden, moet de praktische informatie (prijzen, adressen, bezoeken, telefoonnummers, bezienswaardigheden, internetadressen) worden beschouwd als een aanwijzing. Het is dan ook best mogelijk dat bepaalde info bij het verschijnen van deze gids niet helemaal correct of volledig is. Wij kunnen daar niet verantwoordelijk voor worden gesteld.

Deze gids bestaat voor en door u; u bewijst ons dan ook een grote dienst door eventuele tekortkomingen of vergissingen te melden. Aarzel niet om ons uw opmerkingen en suggesties over de inhoud van deze gids mee te delen. Bij een eerstvolgende bijgewerkte editie zullen wij daar rekening mee houden.

Contactadres

De Groene Reisgids
Uitgeverij Lannoo
Kasteelstraat 97
B-8700 Tielt
degroenereisgids@lannoo.be

De Groene Reisgids
Uitgeverij Terra Lannoo bv
Postbus 23202
1100 DS Amsterdam Zuidoost
info@terralannoo.nl

www.lannoo.com

D/2020/45/193 - NUR 512
ISBN 978 94 014 5741 5

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.